

MENNÄ,

JENNY
ERPENBECK

MENI,

MENNYT

JENNY ERPENBECK:

Mennä, meni, mennyt (2015, suom. 2019)

JENNY ERPENBECK

Mennä, meni, mennyt

Suomentanut

JUKKA-PEKKA PAJUNEN

TAMMI
HELSINKI

Suomentaja omistaa työn rakkaan ystävänsä Terhin muistolle.

Saksankielinen alkuteos *Geben, ging, gegangen* ilmestyi vuonna 2015.

Copyright by Jenny Erpenbeck

© 2015 by Albrecht Knaus Verlag, a division of

Verlagsgruppe Random House GmbH, München, Germany.

Suomenkielinen laitos © Jukka-Pekka Pajunen ja Tammi 2019

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-0498-7

Wolfgangille
Franzille
Ystäväilleni

*Jumala loi volyymin,
paholainen teki sille pinnan.*

WOLFGANG PAULI

*Vaikka hyönteinen häiritsee minua todella
paljon, sen tappaminen on minulle vaikeaa.
En tiedä onko kyse myötätunnosta. Enpä
usko, ei varmaankaan. Ilmeisesti vain
siitä, että on totuttava eri tilanteisiin. On
yritettävä sopeutua tilanteisiin, jotka ovat
olemassa, ja hyväksyttävä ne.*

HEINER MÜLLER

*Lopulta emme muista vihollistemme sanoja
vaan ainoastaan ystäviemme vaikenemisen.*

MARTIN LUTHER KING

1

Ehkä hänellä on edessään vielä monta vuotta. Tai mahdollisesti vain muutama. Oli miten oli, Richardin ei enää tästä lähtien tarvitse nousta tiettyyn aikaan menäkseen aamulla yliopistolle. Nyt hänellä on pelkästään aikaa. Aikaa matkustaa, hänelle sanotaan. Aikaa lukea kirjoja. Proustia. Dostojevskia. Aikaa kuunnella musiikkia. Kuinkakohan kauan kestää ennen kuin siihen tottuu, että aikaa on? Pää toimii ainakin vielä toistaiseksi entiseen malliin. Mitä hänen pitäisi nyt tehdä päällään? Ajatuksilla, jotka risteilevät yhä edelleen sen sisällä? Hän on menestynyt. Entä nyt? Tai mitä nyt menestykseksi kutsutaan. Hänen kirjojaan painettiin, hänet kutsuttiin konferensseihin, luennoilla oli aina täysi sali, opiskelijat lukivat hänen kirjojaan, alleviivasivat tiettyjä kohtia ja opettelivat ne ulkoa tentteihin. Missä opiskelijat ovat nyt? Usealla on assistentin paikka yliopistossa, kaksi tai kolme on nykyään itsekin professori. Muista ei ole kuulunut pitkiin aikoihin. Yksi pitää ystävällisesti yhteyttä, muutama ilmoittelee itsestään silloin tällöin.

Niin.

Kirjoituspöydän äärestä hän näkee järven.

Richard keittää itselleen kahvit.

Hän menee kuppi kädessä puutarhaan ja katsoo, ovatko kontiaiset puskeneet nurmikkoon uusia kekoja.

Järvi on tyyni, kuten on ollut koko kesän.

Richard odottaa, muttei tiedä mitä. Aika on nyt aivan toisenlaista aikaa. Ihan yhtäkkiä. Niin hän ajattelee. Ja sitten hän tuumii, ettei tietenkään voi lopettaa ajattelamista. Hänen olemassaolonsa on yhtä kuin ajattelu, ja samalla ajattelu on kone, jolle hän on alisteinen. Ei hän voi tietenkään lopettaa ajattelua edes silloin, kun on ypöyksin seuranaan vain oma päänsä. Hän jatkaa ajattelua, vaikkei yksikään piruparka välittäisi siitä.

Hän pohtii hetkisen, miten piru selailisi ja lueskelisi hänen tutkimustaan ”Maailmankäsitys Lucretiuksen tuotannossa”.

Hän palaa sisälle.

Hänen mieleensä juolahtaa, että pikkutakki taitaa olla liian lämmin. Tarvitseeko hän edes pikkutakkia, kun kuljeskelee ypöyksin omassa talossaan?

Vuosia sitten, kun hän sai sattumalta tietää rakastajattarensa pettävän häntä, ainoastaan työnteko auttoi häntä selviytymään pettymyksestä. Kuukausien ajan rakastajattaren käytös muodosti hänen tutkimuskohteensa. Hän kirjoitti lähes sata sivua syväluodatakseen petokseen johtaneita syitä ja pohtiakseen tapoja, joilla nuori

nainen oli petöksensä toteuttanut. Hänen pohdintansa ei parisuhteen kannalta varsinaisesti päätynyt mihinkään erityisen onnistuneeseen lopputulokseen, sillä jonkin ajan kuluttua rakastajatar jätti hänet lopullisesti. Mutta ainakin hän oli selittänyt petoksen paljastumista seuranneet ensimmäiset raskaat kuukaudet. Jo Ovidius tiesi, että paras vastalääke rakkaudelle on työ.

Nyt häntä ei kuitenkaan kiusaa aika, joka on täynnä hyödyttömiä rakkautta, vaan aika sinällään. Sen on kuluttava, mutta se ei saa kuitenkaan kuluu. Hänen mielesään käväisee kuva ärhentelevästä, sarvipäisestä pirulaisesta, joka repii torahampaillaan ja terävillä kynsillään rikki kirjaa, jonka nimi on ”Tutkielma odottamisesta”.

Ehkä neuletakki olisi hänen tilanteessaan kuitenkin parempi ratkaisu kuin pikkutakki. Ainakin mukavampi. Partaa ei oikeastaan tarvitse enää ajaa joka aamu, koska ihmisten ilmoille ei ole pakko mennä viikon jokaisena päivänä. Kasvakoon minkä kasvaa. Turha harata vastaan, vai onko tässä jo kyse kuolemaan valmistautumisesta? Hän päättää kuitenkin, että niin ei ole asian laita.

Järveen hukkunutta miestä ei ole vielääkään löydetty. Kyse ei ollut itsemurhasta vaan onnettomuudesta uintimatalla. Sen kesäkuisen päivän jälkeen järvi on pysynyt tyynenä. Päivästä toiseen peilityni. Kesäkuussa tyyni. Heinäkuussa tyyni. Ja vaikka kohta on jo syksy, niin aina vain se on tyyni. Ei soutuveneitä, ei kiljahtelevia lapsia, ei onkijoita. Jos joku tänä kesänä hyppää yleisen uimarannan laiturilta pää edellä veteen, niin kyseessä

ei voi olla kukaan muu kuin muualta tullut, jolla ei ole aavistustakaan tapahtuneesta. Kun vieraspaikkakuntalainen sitten kuivattelee rannalla, joku paikkakunnan asiat tunteva koiranulkoiluttaja saattaa mennä puhumaan hänelle, tai joku ohi pyöräilevä saattaa pysähtyä ja laskeutua satulasta kysyäkseen: Ettekö te tosiaan tiedä? Richard ei ole vielä kertaakaan sanonut kenellekään asiaan vihkiytymättömälle mitään onnettomuudesta, miksi olisikaan, miksi pilata tunnelma joltakulta, joka haluaa vain nauttia kauniista kesäpäivästä. Kotiin päin palaavat retkeläiset kulkevat hänen aitansa ohi yhtä kevein mielin kuin tullessaankin.

Mutta kun hän istuu oman kirjoituspöytänsä ääressä, järveä ei voi olla näkemättä.

Sinä päivänä kun se tapahtui, hän oli keskustassa. Vielä yliopistolla, vaikka olikin sunnuntai. Hänellä oli yhä yleisavain, jonka hän on sittemmin antanut pois. Jälleen yksi niistä viikonlopuista, kun hän pikkuhiljaa yritti saada työhuoneensa tyhjennettyä. Laatikostoja, kaappeja. Varttia vaille kaksi hän nosteli hyllyköstä, lattialta, sohvalta, nojatuolilta ja pikkupöydältä kirjoja pakatakseen ne pahvilaatikoihin. Suunnilleen kaksikymmentä, kaksikymmentäviisi kirjaa kunkin laatikon pohjalle ja päälle kevyempiä papereita ja muuta roinaa: käsikirjoituksia, kirjeitä, paperiliittimiä, kansioita, vanhoja lehtileikkeitä. Lyijykyniä, kuulakärkikyniä, pyyhekumeja, kirjevaaka. Lähellä oli ollut kaksi soutuvenettä, mutta veneissä istuneet eivät huomanneet, että juuri sillä het-

kellä jotakin oli vialla. Olivat he tosin nähneet käsillä haittovan miehen, mutta pitäneet touhua pilana. Richard oli kuullut, että veneissä istuneet miehet olivat soutaneet tiehensä. Kukaan ei kuitenkaan tiennyt, keitä nämä soutelijat olivat. Kuulemma nuoria miehiä. Vieläpä vahvoja, joten olisivat hyvin voineet auttaa. Kukaan ei kuitenkaan tiedä tarkalleen, keitä he olivat. Tai ehkä he pelkäsivät, että hukkuva mies kiskaisee heidät veteen mukanaan, mistä sitä tietää.

Hänen sihteerinsä oli tarjoutunut auttamaan pakkaamisessa. Kiitosta vain, mutta ei kiitos. Jotenkin hänestä tuntui, että kaikilla – myös tai ehkä nimenomaan juuri heillä, jotka pitivät hänestä – pyöri päässä vain yksi ajatus: että he halusivat sysätä hänet mahdollisimman nopeasti pois näköpiiristään. Sen vuoksi hän pakkasi mieluummin yksin lauantaisin ja sunnuntaisin, kun laitoksella ei ollut ketään muita. Hän totesi, että vei tavattoman paljon aikaa tonkia esiin kaikki, mikä oli vuosikausia saanut lojua unohdettuna hyllyissä tai kirjoituspöydän laatikoissa, ja sitten piti vielä päättää, mikä joutaisi siniseen jätesäkkiin ja mikä kotiin kuljetettaviin laatikoihin. Hän oli selaillut sattumanvaraisesti käsikirjoituksia ja pysähtynyt sitten keskelle huonetta ja lukenut vartin tai puoli tuntia. Opiskelijan kirjoitelma ”Odyseian II. laulu”. Toisen opiskelijan, nuoren naisen, johon hän oli aikoinaan ollut hieman ihastunut, tutkielma ”Merkitystasot Ovidiuksen teoksessa ’Muodonmuutoksia’”.

Sitten koitti elokuun alku ja päivä jona kohoteltiin maljoja ja pidettiin muutama puhe hänen eläkkeelle jäämisensä johdosta, sihteerin, muutaman kollegan ja jopa hänen itsensä silmäkulmiin kohosi kyyneleitä, mutta kukaan ei itkenyt oikeasti, ei edes hän. Jokaisesta tulee joskus vanha. Jonain päivänä jokainen on vanha. Aiemmin vuosina nimenomaan hän oli joutunut toistuvasti pitämään jäähyväispuheita ja oli myös usein sopinut sihteerin kanssa, kuinka monta kanapeeta hankitaan sekä tarjotaanko viiniä vai kuohuviiniä, appelsiinimehua vaiko vettä. Nyt joku muu oli huolehtinut kaikesta. Kaikki sujui siis ihan hyvin myös ilman häntä. Sekin oli hänen ansiotaan. Viime kuukausina hän oli saanut usein kuulla, millainen aarre hänen seuraajansa oli, kuinka loistava valinta, johon hän oli kaiken lisäksi vielä itse vaikuttanut, ja mikäli seuraajasta tuli puhetta, niin hänkin ylisti tuota nuorta miestä ikään kuin suuret odotukset olisivat koskettaneet myös häntä, ja hän lausui epäröimättä nimen, joka oli pian luettavissa laitoksen kirjelomakkeessa hänen nimensä sijaan. Syksystä alkaen hänen luentonsa siirtyvät seuraajalle, joka pitää kiinni opetussuunnitelmista, jotka hän, nyttemmin siis emeritus, oli laatinut vähän ennen eläköitymistään tulevia aikoja varten, aikoja joiden on tultava toimeen ilman häntä.

Lähtijän on itse järjestettävä lähtönsä, niin on ollut tapana, mutta vasta nyt hän oivaltaa, ettei ole koskaan aiemmin ymmärtänyt sen varsinaista merkitystä. Eikä tosin ymmärrä vielääkään. Hän ei myöskään ymmärrä,

että muille hänen hyvästelemisensä on arkea, ja ainoastaan hänelle itselleen se merkitsee loppua. Kun hänelle oli viime kuukausien aikana sanottu ”kuinka surullista, mikä vahinko, miten käsittämätöntä että lähdet pian”, hänen oli ollut vaikea paljastaa häneltä odotettavaa liikutusta, sillä henkilö, joka näyttää järkytyksensä ja vaikei, osoittaa ainoastaan aikoja sitten hyväksyneensä vääjäämättömän faktan, sen surullisen ja käsittämättömän tosiasian, että lähtee, menee menojaan, voi mikä sääli!

Laitos oli kattanut Richardin jäähyväisjuhliin hieman pikkupurtavaa, josta jäi persiljatupsujen lisäksi jäljelle vain muutama lohisämpylä, ilmeisesti koska helteisen sään vuoksi moni oli epäluuloinen kalan suhteen. Edessä välkehtivä järvi tietää enemmän kuin hän, tai ainakin siltä hänestä tuntuu, vaikka pohdiskelu onkin hänen ammattinsa. Tai siis oli? Järvelle on aivan yhden tekevää, mätäneekö sen vesissä kala vai ihminen.

Jäähyväisjuhlien jälkeisenä päivänä alkoi yliopiston kesäloma, osalla henkilökunnasta oli matkasuunnitelmia yhteen suuntaan, toisilla toiseen, ainoastaan hän ei ollut ajatellut matkustavansa minnekään, koska vuosien varrella työhuoneeseen kertynyt tavaramäärä täytyi saada perattua loppuun.

Kahden viikon kuluttua narulla yhteensidotut hyllylevypinot nojasivat seinää vasten, täydet laatikot oli pinottu oven taakse, ja ne harvat huonekalut, jotka hän aikoi kuljetuttaa kotiinsa, oli kasattu keskelle huonetta

pieneen huteraan kasaan. Kasaa vasten nojasi littana-harjaksinen luuta, ikkunalaudalla oli sakset pölyisen kirjekuoren vieressä, nurkassa seisoi neljä ja puoli suurta jätesäkkiä, lattialle oli unohtunut teippirulla, seinissä törrötti vielä muutama naula, mutta niissä ei roikkunut enää kuvia. Lopuksi hän oli palauttanut työpaikkansa avaimen.

Nyt hänen täytyi löytää tilaa huonekaluille, avata pahvilaatikot ja sovittaa kaikki sisältö omaan yksityiseen maailmaansa. *Jalka jalkaan, veri vereen, näin ne kuuluu jälleen yhteen.* Merseburgin loitsut, niinpä niin. Myös sivistyksen kutsuttu, siis kaikki mitä hän tietää ja on oppinut, on tästä lähtien hänen yksityisomaisuuttaan. Eilisestä lähtien kaikki on ollut kellarissa ja odottaa siellä. Mutta millainen päivä on omiaan laatikoiden purkamiseen? Ei ainakaan sellainen kuin tämä. Entä huominen? Tai sitä seuraava? Joku päivä, kun hänellä ei ole mitään muuta tekemistä. Kysymys kuuluu: kannattaako laatikoita ylipäätään purkaa? Kannattaa toki. Jos hänellä olisi edes lapsia. Tai edes sisarusten lapsia. Kaikki, mitä hänen vaimonsa ennen kutsui *roinaksi*, on nyt kuitenkin olemassa ainoastaan hänen omaksi ilokseen. Ja sitten kun häntä ei enää ole, kaikesta tuosta roinasta ei ole enää iloa kenellekään. Joku antikvariaatinpitäjä varmaan tulee käymään ja hänelle kelpaavat luultavasti kirjat, tai edes muutama niistä, ensipainokset tai signeeratut, ja siten kirjat päätyvät vielä jollekin, joka antaa niille arvoa. Jollekin sellaiselle kuin hän, sellaiselle, joka voi vielä kerätä *roinaa*. Ja

niin edelleen. Mutta entäs kaikki muu? Kaikki tavarat, jotka muodostavat hänen ympärilleen järjestelmän ja joilla on merkitystä ainoastaan niin kauan kun hän kulkee kulkuaan niiden välissä, tarttuu niihin, muistaa vielä niistä yhden tai toisen – tavarat ajelehtivat erilleen ja katoavat, kun häntä ei enää ole. Hän voisi varmaan joskus kirjoittaa painovoimasta, joka sitoo elottomat asiat yhteen elollisen olennon kanssa ja muodostaa yhden yhteisen maailman. Olisiko hän aurinko? Hänen on oltava varuillaan, ettei menetä järkeään, kun joutuu nyt olemaan kaiket päivät itseksensä eikä voi puhua kenenkään kanssa.

Mutta silti.

On aivan varmaa, että talonpoikaiskaappi, josta puuttuu reunalista, ei hänen kuolemansa jälkeen päädy samaan talouteen kuin kuppi, jossa hän hauduttaa iltapäivisin turkkilaisen kahvinsa, ja nojatuolia, jossa hän istuu, siirtelevät aivan toiset kädet, kuin ne, jotka avaavat hänen kirjoituspöytänsä laatikoita, hänen puhe-
limensa omistaa eri henkilö kuin veitsen, jolla hän pilkkoo sipulia, ja parranajokonekin kuuluu jollekin aivan muulle. Moni hänen arvostamansa tavara, joka toimii vielä ihan hyvin tai josta hän jopa pitää, heitetään pois. Esimerkiksi hänen vanha herätyskellonsa saattaa päätyä kaatopaikalle ja sipulikuvioinen astiasto talouteen, jolla on siihen varaa, ja silloin näiden kahden välille muodostuu näkymätön sidos, joka johtuu siitä, että esineet ovat aikoinaan kuuluneet hänelle. Tietenkään kukaan ei tiedä

sidoksesta mitään sen jälkeen, kun häntä ei enää ole. Vai säilyisikö sidos kuitenkin kaikkina aikoina yhtä objektiivisena? Ja mikäli säilyy, niin millä mittayksiköllä sitä pystyy mittaamaan? Mikäli hänen antamansa merkitys todellakin muuntaa kodin aina hammasharjasta seinällä roikkuvaan goottilaiseen krusifiksiin yhdeksi ja samaksi maailmankaikkeudeksi, niin silloin on esitettävä perustavanlaatuinen kysymys: Onko merkityksellä massa?

Richardin on todella pidettävä varansa, ettei tule hulluksi. Ehkä hänellä menee sitten paremmin, kun hukkunut on viimein löydetty. Onnettomalla uimarilla oli kuulemma sukelluslasit. Saattaisi sinällään olla huvittava yksityiskohta, mutta hän ei ollut huomannut koko kesänä kenenkään asiaan vihkiytyneen nauravan sille. Hiljattain järjestettiin kuitenkin kaikesta huolimatta kyläjuhlat, joissa ei tosin tanssittu, ja siellä hän kuuli kuinka kalastuskerhon puheenjohtaja sanoi kerta toisensa jälkeen: Sukelluslasit silmillä! Sukelluslasit silmillä! Ikään kuin tämä yksityiskohta olisi uimarin kuolemassa kaikkein hankalimmin hahmotettava asia, eikä kukaan miehistä, jotka seisoskelivat oluttuoppi kädesään, virkkanut asiasta tosiaankaan mitään, vaan he vain tuijottivat vaitonaisina vaahtoavaa oluttaan ja nyökytelivät.

Richard on päättänyt tehdä loppuun asti vain sellaisia asioita, joista pitää. Päättää pahkaa kuoppaan. Hän mietiskelee. Lukee. Ja sitten kun pää ei enää toimi, se ei myöskään huomaa, että jotain puuttuu. Heille sanottiin,

että saattaa kestää pitkään ennen kuin ruumis nousee pintaan. On kestänyt jo lähes kolme kuukautta. Sanottiin, että saattaa käydä niinkin, että mies jää kadoksiin. Että ruumis on juuttunut leviin tai upponnut ikuisiksi ajoiksi mutaan, jota on järven pohjalla ilmeisesti metrin paksuudelta. Järvi on syvä, kahdeksantoista metriä. Pinnalta katsottuna säyseä, mutta todellisuudessa syvä kuilu. Jokainen paikallinen, myös hän, on siitä asti vilkuillut hieman epäröiden kaislikkoon, katsonut tuulettomina päivinä epäröiden järven peilityyntä pintaa. Hän näkee järven kirjoituspöytänsä takaa. Järvi on kaunis, niin kuin edellisinäkin kesinä, mutta tänä kesänä asiat ovat hieman toisin. Niin kauan kuin kuollutta ei ole löydetty ja viety pois, järvi kuuluu kuolleelle. Järvi on kuollunut kuolleelle jo kokonaisen kesän, ja pian on syksy.

2

Eräänä torstaina elokuun lopulla kymmenen miestä kokoontuu Berliinissä Punaisen raatihuoneen eteen. He ovat kuulemma päättäneet lopettaa syömisen. Kolme päivää myöhemmin he päättävät lopettaa myös juomisen. Heidän ihonväriinsä on musta. He puhuvat englantia, ranskaa, italiaa. Ja vielä muitakin kieliä, joita ei täällä ymmärrä kukaan. Mitä miehet haluavat? He haluavat tehdä töitä. Ja elää työllään. He haluavat jäädä Saksaan. Keitä te olette, poliisit ja paikalle haetut Berliinin senaatin virkailijat kysyvät heiltä. Me emme kerro, miehet sanovat. Mutta kun teidän on kerrottava, muut sanovat, muuten me emme tiedä, koskeeko laki teitä ja saatteko jäädä tänne ja tehdä töitä. Me emme kerro, keitä olemme, miehet sanovat. Jos te olisitte meidän tilanteessamme, ottaisitteko te sitten vieraaksi jonkun, jota ette tunne, muut sanovat. Miehet ovat vaiti. Meidän on tarkistettava, oletteko te todella hädässä, muut sanovat. Miehet ovat vaiti. Muut sanovat, että ehkä te olette rikollisia, meidän on tarkistettava se. Miehet

ovat vaihi. Tai silkkoja siipeilijöitä. Miehet ovat vaihi. Meillä ei ole itsellämmeäkään tarpeeksi, muut sanovat. Täällä on sääntöjä, he sanovat, teidän täytyy noudattaa niitä, mikäli haluatte jäädä. Ja lopuksi he sanovat: Ette te voi kiristää meitä. Mutta mustaihoiset miehet eivät kerro, keitä ovat. He eivät syö, eivät juo, eivät kerro keitä ovat. He vain ovat paikallaan. Miehet, jotka kuolevat mieluummin kuin kertovat keitä ovat, vaikenevat, ja heidän vaikenemisensa sulautuu muiden odotukseen saada vastauksia kaikkiin kysymyksiinsä, ja yhdessä ne muodostavat suuren hiljaisuuden Berliinissä keskellä Alexanderplatzia. Tällä hiljaisuudella ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että Alexanderplatzilla kuuluu aina liikenteen ääniä ja uuden metroaseman louhintatöiden vuoksi nyt on vielä aivan erityisen kova meteli.

Iltapäivällä Richard ohittaa istuvat ja seisovat valkoiset ja mustat ihmiset, mutta miksei hän kuule hiljaisuutta?

Hän ajattelee Rzeszów'ta.

Eräs hänen ystävänsä, arkeologi, oli kertonut hänelle Alexanderplatzin kaivuissa tehdyistä löydöistä ja kutsunut hänet katsomaan kaivantoja. Nythän hänellä on aikaa, eikä järveenkään voi mennä uimaan, koska sen syvyyksissä makaa mies. Aiemmin Punaisen raatihuoneen ympärillä oli ollut laaja kellariverkosto, hänen ystävänsä oli kertonut. Maanalaisia saleja, joissa oli keskiajalla ollut tori. Ihmiset tekivät ostoksia sillä aikaa kun odottivat neuvotteluja, sovittuja tapaamisia, tietoja, periaatteessa aivan kuten nykyäänkin. Näissä katakom-

beissa myytiin kalaa, juustoa ja viiniä, kaikkea mikä säilyy paremmin kylmässä.

Aivan kuten Rzeszów'ssa.

Opiskeluaikoina Richard oli toisinaan istunut luen-tojen välillä Neptunus-suihkulähteen reunalla, lahkeet ylös käärittyinä, jalat vedessä, kirja sylissä. Jo silloin nuo luolastot olivat olleet alhaalla olemassa, hän ei vain tien-nyt, että ainoastaan pari metriä maata oli erottanut ne hänen jaloistaan.

Muutama vuosi sitten, kun hänen vaimonsa oli vielä ollut elossa, he olivat käyneet puolalaisessa pikkukau-pungissa Rzeszów'ssa, jonka alle oli keskiajalla kaivettu maanalaisten tunneleiden verkosto. Tämä katseilta piilo-tettu kaupunkilabyrintti oli kuin peilikuva maan päällä kohoaville taloille. Jokaisesta talosta oli kellarin kautta pääsy pelkillä soihduilla valaistulle torille. Kun ylhäällä sodittiin, pikkukaupungin väki laskeutui alas piiloon. Myöhemmin fasismin aikana saman tekivät juutalaiset. Kunnes natsit keksivät johtaa savua käytäviin.

Rzeszów.

Punaisen raatihuoneen ympäristön hautautuneet salit olivat kuitenkin jääneet natseilta löytämättä. Maailman-sodan viimeisinä päivinä natsit täyttivät vedellä ainoas-taan Berliinin metrotunnelit. Ilmeisesti hukuttaakseen omaa väkeään, joka oli piiloutunut tunneleihin paetes-saan liittoutuneiden pommituksia. *Parempi kun on lau-tanen tyhjäksi syöty, jos on kerran rahat jo pöytään lyöty.*

JENNY ERPENBECK (s. 1967) on saksankielisen nykykirjallisuuden johtavia nimiä. Hän on syntynyt Itä-Berlinistä, ja hän on opiskellut kirjansidontaa ja musiikkiteatteria. Kirjailijantyön lisäksi hän on toiselta ammatiltaan oopperaohjaaja. Erpenbeckin kirjat ovat voittaneet lukuisia saksalaisia ja kansainvälisiä kirjallisuuspalkintoja.

Vähäeleisen ravisuttava kuvaus itäsaksalaisen professorin ja afrikkalaisten pakolaisten kohtaamisesta, joka kasvaa yleisinhimilliseksi kertomukseksi rajoista, muutoksista ja menetyksistä.

”Euroopan johtava kirjallinen näkijä.” THE GUARDIAN

”Sekä esteettisesti että eettisesti tärkeä romaani.” THE NEW YORK TIMES

”Niitä kirjoja, jotka haastavat meidät siirtymään pois pelkästä tekstin tarkastelusta ja sen sijaan muuttamaan elämäämme sekä ympärillämme olevien ihmisten elämää.” THE NEW YORKER

Päällys: Laura Lyytinen • Alkuperäiskuvat: Istockphoto

